

Plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker

Moss
kommune

Innhold

1. Innledning	2
2. Forebyggende arbeid	2
3. Omsorgssvikt, atferdsvansker og samordning	3
3.1 Omsorgssvikt	3
3.2 Atferdsvansker	4
3.3 Samordning	4
4. Oversikt over mål og organisering	4
4.1 Mål	4
4.2 Organisering	5
5. Forbyggende arbeid i Moss kommune	6
5.1 Universell forebygging	7
5.2 Selektiv forebygging	9
5.3 Indikativ forebygging	10
5.4 Tilbud utenfor kommunen	12
6. Samarbeid mellom de ulike tjenestene	12
6.1 Modeller og metoder i Moss kommune	13
6.2 Opplysningsplikt til barnevernet	14
7. Vurderinger	15
8. Sentrale referanser	16
Vedlegg 1 - Oversikt forebyggende tjenester/tilbud	17

1. Innledning

Barnevernsreformen trådte i kraft 01.01.2022. Reformen flytter mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet og skal bidra til å styrke det forebyggende arbeidet og tidlig innsats i hele oppvekstsektoren. Tidlig innsats er først og fremst en investering i innbyggernes velferd, men kan også regnes som en investering som kan spare kommunen for mer inngripende og kostbare tiltak senere. I Moss kommune er oppfølgingen av barnevernsreformen i hovedsak organisert i prosjekt oppvekstreform.

Som en del av barnevernsreformen er det lagt inn følgende lovkrav i lov om barneverntjenester:

§ 3-1 Kommunens og barneverntjenestens forebyggende virksomhet

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.

Kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid etter første ledd. Planen skal beskrive hva som er målene for arbeidet, hvordan arbeidet skal organiseres og fordeles mellom etatene i kommunen, og hvordan etatene skal samarbeide.

Barneverntjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Ansvarer omfatter tiltak rettet mot barnets omsorgssituasjon eller atferd.

Barneverntjenesten skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker.

Denne planen er den første Moss kommune har utarbeidet, etter kartlegging av hvilke tjenester i kommune som bidrar i forebygging av at barn og unge utsettes for omsorgssvikt og eller utvikler atferdsvansker. Planen gir en oversikt over tiltak og tilbud som bidrar til forebygging, og hvordan tjenestene samarbeider om dette. Planen bidrar til god oversikt, som vil brukes videre til å vurdere hvordan kommunen skal endre eller utvikle sine tjenester.

2. Forebyggende arbeid

I forebyggende arbeid er fokus blant annet å redusere risikofaktorer for at noe uønsket skal skje, sosiale problemer, sykdom og dødelighet. Dette overlapper med helsefremmende innsats og tiltak som handler om å styrke livskvalitet, trivsel og evne til å meste utfordringer og belastninger i dagliglivet. I denne planen legges det ikke til grunn noen entydig definisjon av forebyggende og helsefremmende arbeid innenfor arbeidet med barn og unges oppvekstvilkår, da begge begreper kan defineres og kategoriseres på ulike måter avhengig av hvilken tjeneste / fagområde det tas utgangspunkt i. I prosjekt oppvekstreform har Moss kommune valgt å strukturere denne planen gjennom å kategorisere forebygging i tre nivåer; universell, selektiv og indikativ. Denne kategoriseringen kan bidra til at det er enklere å orientere seg i kommunens tilbud og se på hvilket nivå kommunen har hovedvekten av sine tilbud.

Universell forebygging omfatter innsats rettet mot hele befolkningsgrupper uten at en har identifisert individer eller grupper med forhøyet risiko.

Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer.

Indikativ forebygging er tiltak rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer.

3. Omsorgssvikt, atferdsvansker og samordning

3.1 Omsorgssvikt

Barn har rett til en oppvekst med trygge rammer, men ikke alle voksne klarer å gi den omsorgen, tryggheten og sikkerheten barn trenger hjemme og gjennom det, utsette barnet for omsorgssvikt. Omsorgssvikt kan utarte seg på ulike måter ifølge [Bufdirs definisjoner](#):

- *Når barnet ikke får dekket sine behov*
Omsorgssvikt er når barnet ikke får dekket fysiske, psykiske eller følelsesmessige behov, og barnet ikke får den omsorgen og beskyttelsen det trenger hjemme.
- *Foreldrenes egne utfordringer*
Omsorgssvikt kan skyldes psykiske problemer hos foreldre, eller det kan handle om alkohol- eller rusmisbruk, eller kriminalitet. Noen barn kan også oppleve at foreldrene har en så omfattende konflikt seg imellom at omsorgssituasjonen blir skadelidende. Andre barn opplever å bli utsatt for fysisk vold, eller de kan oppleve at far, mor eller søsken blir utsatt for vold.
- *Mestrer ikke grunnleggende omsorg*
Noen foreldre mestrer ikke den helt grunnleggende omsorgen, som å gi barnet godt stell, nok mat og nok klær, og setter dermed barnet i en situasjon preget av vanskjøtsel. Andre foreldre utsetter barnet for psykisk mishandling. Noen foreldre forgriper seg seksuelt på eget barn, eller lar andre voksne forgripe seg seksuelt på barnet.
- *Mestre barn med særskilte behov*
Enkelte foreldre kunne ha mestret et barn med vanlige omsorgsbehov, men mestrer ikke et barn med særskilte behov, for eksempel barn som har nedsatt funksjonsevne eller psykisk eller somatisk sykdom. Barn kan også utvikle eget rusmisbruk eller andre problemer som gjør det vanskelig eller for krevende for foreldrene å ta godt nok vare på dem.

Tall fra fagsystemet i barnevernstjenesten i Moss kommune, viser at det undersøkes flest saker knyttet til foreldrenes manglende ferdigheter. Dette omhandler blant annet manglende sensitivitet og følelsesmessig tilgjengelighet og manglende stimulering og regulering av barnet. Videre undersøkes det også mange saker knyttet til foreldrenes rusmisbruk, vold i hjemmet, høy grad av konflikt, saker hvor barnet blir utsatt for fysisk vold og foreldrenes psykiske problem/lidelse. De fleste sakene hvor det er omsorgssvikt kan derfor knyttes til de to første kulepunktene, «når barnet ikke får dekket sine behov» og «foreldrenes egne utfordringer».

3.2 Atferdsvansker

Atferdsvansker kan komme til uttrykk på ulikt vis, men beskrives av ulike faginstanser med kjennetegn som ulike former for regelbrytende- eller utagerende atferd. Atferden gjentas over tid og er tydelig utenfor det som vurderes som sosialt akseptabelt. Barne- og ungdomsårene er preget av store følelsesmessige og sosiale endringer og det er særlig i disse årene at atferdsvansker kan oppstå. Oppfølgingsstudier viser at tidlige atferdsvansker hos barn utgjør en risikofaktor for mange psykiske, fysiske og sosiale problemer blant ungdom og voksne (Folkehelseinstituttet 2020).

Barnevernstjenesten i Moss undersøker færre saker knyttet til atferdsvansker enn saker hvor det mistenkes omsorgssvikt. De største kategoriene innenfor atferdsvansker som undersøkes av barnevernet er knyttet til barnets atferd, at barnet utfører kriminalitet, eller barnets psykiske problem/lidelse. Noen av disse kategoriene kan også berøre det siste kulepunktet under omsorgssvikt, «mestre barn med særskilte behov».

3.3 Samordning

Fra 1. august 2022 ble det gjort endringer i 11 velferdstjenestelover etterfulgt av den nasjonale veilederen «Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier». Samarbeidsbestemmelsene i velferdstjenestelovene er et forsøk på løse komplekse utfordringer som går på tvers av ulike ansvarsområder, såkalte gjenstridige problemer, og kommunens ansvar for at den enkelte tjenestemottaker får et samordnet tjenestetilbud tydeliggjøres gjennom lovendringene. Samordningsplikten gjelder når tjenestene har plikt til å samarbeide på individnivå for å sikre et helhetlig og samordnet tilbud, med tydelig avklaring av hvilken kommunal tjeneste som har hovedansvaret for samordningen av tjenestene.

Det er kommunen, ikke den enkelte kommunale tjeneste som har en samordningsplikt. I mange tilfeller er det klart hvilken velferdstjeneste som har ansvar for å samordne tjenestetilbudet, for eksempel når en tjeneste har mest å gjøre med barnet eller ungdommen. Barnet/ungdommen skal få mulighet til å uttrykke sitt syn om hvilken tjeneste som skal samordne i deres sak. Vurderingen bør være basert på en konkret vurdering av hva som er til det enkelte barns beste, og tjenestene bør legge vekt på hva barnet og foreldrene mener. Samordningsplikten endrer ikke den enkelte tjenestes beslutningsmyndighet i faglige spørsmål.

Hvordan Moss kommune jobber med samordning og samarbeid mellom tjenestene vil bli beskrevet i kapittel 6.

4. Oversikt over mål og organisering

4.1 Mål

Moss kommune har i kommuneplanens samfunnsdel definert Levekår og folkehelse som ett av tre innsatsområder og dette innsatsområdet har følgende hovedmål:

«I Moss er alle inkludert og opplever tilhørighet, trygghet og mestring».

Videre har det følgende delmål:

- Moss er et raust og helsefremmende lokalsamfunn
- I Moss har alle et godt oppvekstmiljø
- I Moss har alle mulighet til å leve og bo selvstendig
- I Moss har alle mulighet til å delta i kultur-, idretts- og fritidsaktiviteter.

Disse delmålene gjentas også i kommunedelplanen Levekår og livskvalitet i et livsløpsperspektiv.

Store deler av det forebyggende arbeidet for barn og unge er i Moss kommune organisert i kommunalområdet for kultur, oppvekst og aktivitet (KOA), som ble etablert 1. januar 2021.

Kommunalområdets ambisjon uttrykkes i følgende kongstanke:

Kultur, oppvekst og aktivitet skal i fellesskap bidra til deltakelse for alle, like muligheter og varig endring av rotårsakene til utenforskap.

Kommunalområdets strategiplan ble vedtatt juni 2022 og har følgende satsningsområder:

1. Koordinerte og sammenhengende tjenester
2. Tidlig innsats med inkluderende og trygge omsorgs- og læringsmiljø for alle barn og unge
3. Varig endring
4. Mangfoldige kultur, aktivitets- og idrettstilbud hvor alle kan delta

Målene i kommunens planverk er tett knyttet opp mot forebyggende arbeid. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013) skriver blant annet at forebygging rettet mot barn og unge handler først og fremst om å legge til rette for et godt oppvekstmiljø for alle og at godt forebyggende arbeid krever at vi starter tidlig og tenker og handler langsiktig. Videre vises det til at lokalsamfunn og fritidstilbud er viktige arenaer for forebygging for barn og unge. Forskning har vist at det er en betydelig overrepresentasjon av sosioøkonomisk marginalisering for familier med barnevernstiltak. Dette gjelder for levekårsindikatorer som andel aleneforsørgere, antall barn i husholdningen, trangboddhet, eierforhold, mottak av sosialhjelp og husholdningsinntekt (NTNU 2021). En satsning innenfor disse områdene bidrar også i å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.

Moss kommune har allerede satt mål som er tett knyttet til forebyggende arbeid, gjennom samfunnsdelen og KOAs strategi og det er ikke behov for å sette egne mål knyttet til det forebyggende arbeidet, da dette er ivaretatt i kommunens eksisterende planverk.

4.2 Organisering

Hoveddelen av det forebyggende arbeidet for barn og unge er i Moss kommune organisert i kommunalområdet kultur, oppvekst og aktivitet, men noen tjenester er organisert i kommunalområdet helse og mestring. Avlastning i institusjon er organisert i under enhet helsehus, mens avlastning og praktisk bistand tilknyttet hjemmet er organisert under

hjemmebaserte tjenester. En samorganisering av disse under enhet helsehus, er under planlegging.

Mer informasjon om organisering og detaljerte organisasjonskart finnes på [Moss kommunes nettsider](#).

5. Forbyggende arbeid i Moss kommune

Barn og unge tilbringer en stor del av oppveksten i barnehage, skole og SFO og disse arenaene er derfor viktige for sosialisering, læring, utvikling av perspektiver og som normgiver. I Moss kommune er barnehagene og skolene universelle, helsefremmende og forebyggende arenaer. De ansatte har godt kjennskap til barna og deres familier og kan være en trygg relasjon for barna, som følger deres utvikling over mange år. Blant annet gjennom fokus på systematisk kvalitetsarbeid og SIMM-satsingen¹, jobbes det aktivt med de grunnleggende faktorene som over tid styrker barna og elevenes sosiale og faglige læring.

I Lov om barnehager heter det at «Barnehagen skal ha en helsefremmende og forbyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller». Moss kommune jobber med faglig utvikling mellom private og kommunale aktører sikrer likeverdige universelle tjenester av høykvalitet, uavhengig av eierform. Kommunen har en høy andel private barnehager og tett samarbeid med de private barnehagene er derfor svært viktig. Enhet barnehage er organisert med en egen avdeling for Pedagogisk veiledning og kvalitet (PVK) som initierer, koordinerer og sikrer gjennomføring av felles kompetanseheving for alle ansatte i barnehagene, uavhengig av eierform. Det er særlig fokus på kompetanse om inkluderende praksis og støttende strukturer for barna, slik at tiltak som iverksettes styrker kvaliteten og tilbudet for alle barn.

Tidlig innsats gjennom laget rundt barnet og læreren er beskrevet i St.mld 6 – «Tett på» og her beskrives det interne støttesystemet som en viktig del av dette. I Mosseskolen består det interne støttesystemet av skolens ledelse, helsesykepleier og PPT (Pedagogisk-psykologisk tjeneste), med mulighet for å innlemme andre relevante tjenester. Retten til trygt og godt skolemiljø følger av opplæringsloven §9A som understreker at ansatte skal følge med og sette inn tiltak på lavest mulig nivå, og i Moss kommune følges dette opp gjennom lokalt utarbeidede rutiner. Videre er det gode rutiner og systemer for å ivareta elever med høyt skolefravær, skolevegring og høyt læringspotensial. Skolen legger til rette for elever som har ulike utfordringer i en ordinær undervisningssituasjon i klasserommet gjennom tilpassede opplegg på skolen, nærmiljøet eller på andre kommunale lokasjoner. Skoleeieravdelingen jobber tett med skolene for å sikre et læringsmiljø hvor alle elever har det trygt og godt, og at alle føler mestring og lærelyst.

Barn og unges fritid er også en svært viktig arena og kan bidra til mestring og utvikling og kan være særlig viktig for barn og unge som i mindre grad opplever mestring på skolen. De voksne i en fritidsaktivitet, både ansatte og frivillige, vil også kunne være en trygg relasjon for barn og unge og kan være en viktig bidragsyter i barnets liv.

Barn med tilhørighet i familier med lav sosioøkonomisk status er sterkt overrepresenterte i barnevernet. Overrepresentasjonen er sammensatt og kan knyttes til utdanning/arbeids-, - levekårs-, - helse- og minoritetsrelaterte forhold (NTNU 2021). I Moss kommune er det flere barn som bor trangt, flere barn som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt og flere

¹ SIMM - Sammen om inkluderende miljø i Nye Moss

voksne som opplever psykiske lidelser, enn landet som helhet. For barn- og unge som vokser opp i sosioøkonomisk marginaliserte familier kan det derfor være et viktig forebyggende arbeid at foreldrene får bistand til å få utdanning, inntekt og bolig, og hjelp til å håndtere egen helse.

I dette kapitlet beskrives tilbudene og tjenestene som bidrar til å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker som er kartlagt i Moss kommune. Presentasjonen er bygd opp etter kategoriene universell, selektiv og indikativ forebygging. Det er kun tjenester som inngår i en fast systematikk og struktur og som er knyttet til barnet eller foreldrerollen som presenteres her. Tiltak som støtter voksne generelt er ikke omtalt. I vedlegg 1 ligger en samlet oversikt over alle tilbudene og tjenestene, sortert etter alder.

5.1 Universell forebygging

Svangerskapsomsorg

Svangerskapsomsorgen i kommunen følger nasjonal retningslinje for svangerskapsomsorg og er organisert i jordmortjenesten ved helsestasjonene. I henhold til retningslinjene skal det blant annet gjennomføres en systematisk kartlegging av levevaner, psykisk helse og vold i nære relasjoner, gjennom EPDS-skjema. For å kartlegge voldserfaringer blir en eller flere konsultasjoner gjennomført uten partner til stede.

Foreldreforberedende kurs

Det tilbys foreldreforberedende kurs til førstegangsfødende med partner. Kurset går over to kurskvelder og har blitt arrangert både fysisk og på teams. Kurset arrangeres av helsestasjonen og både jordmor, helsesykepleier og sexologisk rådgiver deltar. Temaene for kurset er fødsel, nyfødt barn, helsestasjonen, parforhold, barseltid og familie.

Ukentlige treff for gravide

I samarbeid med Kirkens bymisjon arrangerer jordmortjenesten onsdagstreff for gravide fra våren 2022. Tilbudet inneholder yoga, lunsj og gåtur med mulighet for å snakke med jordmor både på norsk og engelsk.

Barselomsorg

Barselomsorgen i kommunen følger nasjonal retningslinje for barselomsorg og er organisert ved helsestasjonene. Det gjennomføres hjemmebesøk fra jordmor og helsesykepleier for å sikre forsvarlig overgang fra svangerskapsomsorg av den personen som har fulgt opp moren i svangerskapet til den som skal følge barnet videre frem til skolestart. Helsesykepleier gjennomfører en EPDS-screening for å kartlegge fødselsdepresjon hos mor.

Barselgrupper

Det gis tilbud om barselgruppe i Åpen barnehage på Øreåsen. Tilbudet organiseres gjennom et samarbeid mellom helsestasjon og familieteam. Det gjennomføres tre organiserte treff hvor hovedmålet er å legge til rette for kontakt mellom småbarnsmødre. Treffene har følgende temaer: Svangerskap og fødsel/besøk av jordmor, besøk av helsesykepleier og barnefysioterapeut og trygg tilknytning mellom foreldre og barn (COS P). Mødrene oppfordres til å lage chat-grupper for videre kontakt.

Helsestasjonprogrammet 0-5 år

Det gjennomføres oppfølging av barn og foreldre i tråd med Helsedirektoratets føringer gitt i «Helsestasjonprogrammet 0-5 år». Dette innebærer 12 faste konsultasjoner de første 18 månedene med mulighet for ekstra konsultasjoner, og oppfølging ved behov. Helsesykepleier snakker med alle om blant annet betydningen av samspill, ernæring, søvn og om rusmiddelbruk, vold og omsorgssvikt, og gir foreldreveiledning. Ved 4-ukers konsultasjonen vises filmen «I trygge hender», som har fokus på konsekvensene av vold, stress og uforutsigbarhet miljø, i de første leveårene. Ved alle konsultasjoner skal det observeres tegn etter vold, overgrep og omsorgssvikt.

Åpen barnehage

Moss kommune har tilbud om åpen barnehage hver dag, fordelt på tre lokasjoner: Øreåsen, Åvangen og sentrum. Åpningstidene er 10-14 hver dag og tilbudet er organisert i familieteam. Åpen barnehage er et gratis pedagogisk tilbud for alle barn fra 0-6 år, som må være i følge med en omsorgsperson. Her gis barn et aktivitetstilbud og foreldrene får mulighet til å treffe andre småbarnsforeldre i nærmiljøet.

COS-P

COS-P (Circle of Security/Trygghetssirkelen) er et kurs basert på forskning om relasjonen mellom foreldre og barn. Kurset er rettet mot foreldre med barn i alderen 0-6 år og arrangeres av familieteam. Kurset gjennomføres via 8 samlinger på 1,5 timer og trygg tilknytning mellom foreldre og barn er gjennomgangstema. Foreldres egen erfaring og bakgrunn er en viktig del av bevisstgjøringen i kurset.

Skolehelsetjenesten

Alle de kommunale grunnskolene har en helsesykepleier, i hel eller delt stilling. Helsesykepleier gjennomfører faste samtaler og undervisningsopplegg som følger skolehelsetjenestens årshjul, i tillegg til individuelle samtaler og oppfølging etter behov. Dette innebærer blant annet skolestartsamtaler med alle 1. og 8. klassinger. I begge disse samtalene skal vold, overgrep og omsorgssvikt være et tema og observeres. 1. klasse får også undervisning i psykologisk førstehjelp. 5. klasse får undervisning i pubertet og seksualitet og i 9. klasse er fokusområdene seksualitet og voldsforebygging. Skolehelsetjenesten markerer også verdensdagens for psykisk helse og voldsforebyggende uke.

Undervisning om vold i nære relasjoner

Krisesenteret gjennomfører undervisning om vold i nære relasjoner på 5. og 8. trinn, i tillegg til videregående skole, på alle skoler i kommunen. Undervisningen gjennomføres i tett kontakt med kontaktlærere og skolehelsetjenesten og har fokus på hva vold og overgrep er, og hvor barn og unge kan henvende seg for å få hjelp. Filmene «Sinnemann» og «Den perfekte middag», har blitt benyttet som utgangspunkt for samtalene.

«Utsett»

«Utsett» er et rusforebyggende, foreldrerettet program som gjennomføres på ungdomsskolene. Programmet gjennomføres i regi av KoRus Øst og er forskningsbasert og bygger på lokale Ungdatatall. Programmet koordineres av SLT (Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak) og det gjennomføres som et møte hvor skole, skolehelsetjenesten og politiet holder en felles presentasjonen, før foreldrene diskuterer felles regler for ungdommene.

Helsestasjon for ungdom (HFU)

Helsestasjon for ungdom er bemannet med en tverrfaglig kompetanse, med helsesykepleiere, jordmor, lege, psykolog, sexologisk rådgiver og fysioterapeut. Tilbudet er i hovedsak et drop-in tilbud og er organisert i avdeling helsestasjon. Målgruppen er 13-24 år og holder åpent både på dagtid og på ettermiddagen. En av åpningsdagene er forbeholdt gutter. Alle 9. klassinger skal besøke helsestasjon for ungdom, et besøk som gjennomføres i samarbeid med skolene og skolehelsetjenesten.

5.2 Selektiv forebygging

PVK – Veiledningsteam

Avdeling PVK (Avdeling pedagogisk veiledning og kvalitet) veileder personalet i barnehagen både generelt og knyttet til problemstillinger rundt grupper og enkeltbarn. Målet til PVK er å bidra til en inkluderende praksis i barnehagene i Moss. Tilbudet om veiledning gis til både kommunale og private barnehager. Veiledning er blant annet knyttet til psykososialt barnehagemiljø, språkarbeid, atferd og tilrettelegging for flerkulturelle barn. Metoder og verktøy som benyttes er blant annet Class, TIBIR og Se barnehagebarnet innenfra. Tilbudet er organisert i enhet barnehage.

Gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling - barnehage

Alle 2-, 3-, 4- og 5-åringer som bor i husholdninger med lavere inntekt enn kr. 598 825 har rett til å få 20 timer gratis kjernetid i barnehage per uke. Videre er det en statlig føring om at ingen skal betale mer enn 6 % av husstandens samlede person- og kapitalinntekt i foreldrebetaling. Husstander med lavere inntekt enn 6 % har rett på redusert oppholdsbetaling. For å få gratis kjernetid eller redusert foreldrebetaling må det søkes kommunen for hvert barnehageår.

Redusert oppholdsbetaling og gratis SFO

Det er en statlig føring om at ingen skal betale mer enn 6 % av husstandens samlede person- og kapitalinntekt i foreldrebetaling i de kommunale skolefritidsordningene (SFO). Husstander med lavere inntekt enn 6 % har rett på redusert oppholdsbetaling. Moss kommune har gratis oppholdsbetaling for SFO, for familier med en samlet personinntekt under 3G. For å få redusert foreldrebetaling og gratis SFO må det søkes kommunen for hvert skoleår.

Foreldrekurs

Det gjennomføres foreldrekurs for alle som deltar i introduksjonsprogrammet, som har eller venter barn og er en lovfestet i ny introduksjonslov. Kurset organiseres av flyktningtjenesten.

SKRÆTSJ (Skole, kognitiv terapi, respekt, ærlighet, tillit, samarbeid, jobb/jubel)

SKRÆTSJ er et frivillig tilbud for unge mellom 16 og 30 år, hvor målet er å fullføre et utdanningsløp og bli inkludert i arbeidslivet. Ungdommen får gjennom dette tilbudet oppfølging av kognitive terapeuter og jobbspesialister. Tilbudet er et samarbeidsprosjekt mellom statsforvalteren i Viken, NAV Moss og NAV Øst-Viken.

NAV-veiledere på videregående skoler

NAV Moss har NAV-veiledere med kontorplass på Malakoff og Kirkeparken videregående skole. Disse bistår elever som opplever utfordringer utenfor skolen, som påvirke skolehverdagen. Dette kan være knyttet til familie- og hjemmeforhold, bolig- og økonomispørsmål og andre psykososiale forhold.

5.3 Indikativ forebygging

Spesialpedagogisk hjelp/undervisning

Barn og unge med store behov for særskilte tiltak eller tilrettelegging i sin utvikling eller opplæring, skal få muligheter for å utvikle seg ut fra sine forutsetninger. Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) mottar henvisninger fra barnehage eller skole og utreder hvilke behov innen læring og utvikling barnet har, og for å finne ut hva slags opplæring og oppfølging barnet trenger. Hvis barnet får vedtak om spesialpedagogisk hjelp, spesialundervisning eller annen tilrettelegging gjennomføres dette av avdeling for pedagogisk veiledning og kvalitet (PVK) i barnehagen og ved å styrke de ordinære ressursene i skole.

PMTO-terapi

PMTO-terapi er et tilbud til foreldre med barn mellom 3 og 12 år som strever med atferdsutfordringer og der samspillet i familien er negativt og fastlåst over tid. Målet med PMTO-behandlingen er å stanse eller redusere alvorlig problematferd hos barn ved å

gjenopprette en positiv relasjon mellom foreldre og barn. Foreldre som ønsker tilbudet, tar kontakt med familieteam og så gjennomføres det en kartleggingsamtale. Oppfølgingen gjennomføres som en ukentlig samtale mellom foreldrene og PMTO-terapeut. Tilbudet er organisert i avdeling familieteam.

Helse- og omsorgstjenester

Helse- og omsorgstjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven gis til familier som har særlig tyngende omsorgsoppgaver på grunn av barnets funksjonsnedsettelse. Tjenester som kan gis er avlastning, omsorgsstønad, veiledning og praktisk bistand til tjenester i hjemmet (BPA). Det må søkes om å få helse- og omsorgstjenester og det er egne tildelingskriterier for de ulike tjenestene. Dette er en lovpålagt tjeneste som er organisert i helse- og omsorgsforvaltningen.

Barnevern – vedtak om hjelpetiltak etter lov om barneverntjenester

De fleste som får hjelp av barnevernet, mottar frivillige hjelpetiltak mens barnet bor i hjemmet. Målet med hjelpetiltak er å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Hjelpetiltakene skal være med på å øke foreldrekompentansen, kompensere for mangler i omsorgen eller avlaste foreldrene. Tiltakene er prioritert plass i barnehage, besøkshjem, opphold på senter for foreldre og barn, aktivitetskontakt, henvisning til BUPP, ulike former for foreldreveiledning, deltakelse i familieråd og nettverksmøte. I tillegg samarbeider barnevernet med andre offentlige instanser og det kan gis tilbud i samarbeid med disse.

Miljøarbeider – flyktningtjenesten

Flyktningtjenesten har flere miljøarbeidere som jobber med praktisk bistand for familier i forbindelse med bosetting. En av stillingene kan settes inn i familier som har ekstra behov for bistand i kortere perioder, for å avlaste dem med praktiske gjøremål knyttet til barna og husholdningsoppgaver.

Elevlos på ungdomsskolene

Det er ansatt en elevlos på hver ungdomsskole som primært jobber med oppfølging av enkeltelever som har høyt skolefravær eller som strever. Oppfølgingen skal føre til trygghet i skolesammenheng og målet er tilbakeføring til klassen og undervisning der en elev har falt ut, i samarbeid med kontaktlærer.

Ungdomsteam

Ungdomsteamet er en del av avdeling familieteam og tilbyr bistand til ungdom mellom 12 og 23 år som strever med skole, hjemmesituasjon, psykisk helse og fritid/aktivitet. Ungdomsteamet kan tilby individuelle samtaler, praktisk oppfølging, kortvarig koordinering opp mot annet tjenestetilbud, assistert selvhjelp og gruppetilbud. Ungdomsteamet er et lavterskeltilbud som ungdom og pårørende selv kan kontakte uten henvisning. Tilbudet og varigheten blir vurdert ut fra den enkeltes behov, men de fleste får et tilbud i en periode mellom 3 og 12 måneder.

Krisesenteret

Krisesenteret er hjelpetilbud for kvinner og menn med deres barn som opplever ulike former for vold og mishandling i sin hverdag. Det tilbys både botilbud, dagsamtaler og telefonveiledning. Krisesenteret i Moss jobber etter prinsipper om hjelp til selvhjelp, og hjelpetilbudet tilpasses den enkelte bruker individuelt. Krisesenteret tilbyr individuell foreldreveiledning der det er behov.

5.4 Tilbud utenfor kommunen

I tillegg til de kommunale tilbudene finnes det svært mange tilbud som forebygger omsorgssvikt og atferdsvansker i regi av stat, fylkeskommune, sykehuset Østfold, politiet, frivilligheten og ideell sektor. Av statlige tilbud kan det nevnes familievernkontorene, konfliktrådet og statens barnehus. Fylkeskommunen har flere tilbud knyttet til de videregående skolene, blant annet oppfølgingstjenesten (OT), OT-klassen og elevtjenesten. Barne- og ungdomspsykiatrien (BUPP) ved sykehuset i Østfold yter barne- og ungdomspsykiatriske tjenester etter henvisning. Politiet samarbeider tett med flere kommunale tjenester og kan blant annet innkalle ungdommer og deres familier til en bekymringssamtale.

Det finnes også svært mange forebyggende tjenester i frivillig sektor, blant annet Home-start familiekontakten (Kirkens Bymisjon), Fontenehuset Rygge, «Ferie for alle» (Røde kors), Møteplassen (Kirkens Bymisjon) og Sorg og omsorg i Mosseregionen. Disse tilbudene er utfyller kommunens tilbud og er viktig å hensynta når kommunen skal utvikle sitt eget tilbud.

6. Samarbeid mellom de ulike tjenestene

For å sikre helhetlige og koordinerte løsninger trengs både strukturer for samhandling og felles forståelse og god praksis i flerfaglig samarbeid. Rolleforståelse, deling av kunnskap, og gjensidig respekt hos ledere og myndiggjorte medarbeidere er grunnleggende for å finne hensiktsmessig løsninger på tvers og med innbyggerne.

En del strukturer for samhandling er etablert i kommunalområde kultur, oppvekst og aktivitet (KOA). Ved at de fleste tjenester til barn, unge og familier er organisert i KOA, ligger det godt til rette for samarbeid rundt disse i Moss kommune. Direktøren i KOA har ukentlige møter med enhetsledere, og med rådgiver for samhandling og utvikling. Kommunalområdets strategiplan understreker viktigheten av samarbeid i satsningsområdet «koordinerte og sammenhengende tjenester», hvor det også pekes på utviklingspotensialet. Betydningen av samhandling understøttes i nasjonale tverrsektorielle retningslinjer og veiledere², som danner grunnlag for dette utviklingsarbeidet i kommunen.

Kommunen er i prosess med vurdering av ulike modeller for samhandling på systemnivå, og utvikler parallelt nødvendige samarbeidsformer. På flere områder er det utviklet rutiner, årshjul og samarbeidsavtaler som skal ivareta systematisert samarbeid. Slik ivaretar tjenester med god kvalitet i daglig drift ofte nødvendig samarbeid mellom enheter og avdelinger i de spesifikke situasjonene. Kommunen løser også fortløpende komplekse saker

² [Nasjonal faglig retningslinje for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge](#) og [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier](#)

gjennom ad hoc spesifikke tverrfaglige forum på tvers av KOA og helse og mestring der det kreves innspill fra mange fagmiljøer. Det er også etablert et nettverk med ledere og nøkkelpersoner på tvers av disse to kommunalområdene, hvor fokus er barn og unge med sammensatte vansker og utvikling av systematisk samhandling på tvers.

Kommunen har flere typer drøftingsmøter, hvor saker kan diskuteres anonymt eller det innhentes samtykke fra foresatte for å utveksle informasjon på tvers av fagmiljøer. Eksempler på dette er ressursteam ved helsestasjon og «hastemøte» i SLT. I disse forumene kan flere fagmiljøer bistå med kompetanse og samarbeide med å finne løsninger på tvers.

Det interne støttesystemet ved skolene er et samarbeidsforum for å fange opp og bistå enkeltelever og er viktig i tidlig innsats. Det består av skoleledelse, skolehelsetjenesten og PPT og flere kommunale instanser, som familieteam og barnevernet, kan bli koblet på her når det er behov. Videre har kommunen et inkluderingsnettverket gjennom skolens lokale støttesystem hvor formålet er å understøtte tidlig innsats gjennom samhandling, systemisk arbeid og flerfaglig perspektiv, konkret gjennom kompetanseheving på fagtemaer i tverrfaglige samlinger.

Overganger kan være en sårbar tid for barn og unge og Moss kommune har derfor prosedyrer som omhandler overgangen fra barnehage til skole, barneskole til ungdomsskole til videregående skole. Disse prosedyrene omhandler i hovedsak samarbeidet mellom de aktuelle instansene og hvilke aktiviteter som skal gjennomføres når.

Familier som har behov for langvarige og koordinerte tjenester på grunn av barnets alvorlige sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse kan ha rett på individuell plan og en barnekoordinator. Dette er en lovpålagt tjeneste som er organisert i helse- og omsorgsforvaltningen. En individuell planen skal oppdateres løpende og være et dynamisk verktøy i koordinering og målretting av tjenestetilbudet. Gjennom oppnevningen av barnekoordinator utpekes hvem som har ansvaret for samordningen av tjenestene til barnet. Hensikten er å sikre at det alltid er én tjenesteyter som har hovedansvaret for oppfølging og at barnet får et helhetlig og godt tilbud.

Moss kommune har som nevnt ikke en sektorovergripende modell for samhandling per i dag, men benytter ulike systematiske programmer, modeller og metoder for samarbeid, og noen av de mest relevante vil bli omtalt under.

6.1 Modeller og metoder i Moss kommune

TIBIR (Tidlig innsats for barn i risiko).

Moss kommune benytter TIBIR-programmet som er et program for forebygging og behandling av atferdsproblemer hos barn tilpasset det kommunale tjenestenivået. Programmet består av seks ulike intervensjoner som til sammen representerer en helhetlig innsats for å forebygge og avhjelpe forløpere til eller allerede utviklede atferdsproblemer hos barn. Målgruppen for TIBIR er barn i alderen 3-12 år og deres foreldre der barna allerede har utviklet eller står i fare for å utvikle atferdsvansker. Videre er ansatte i de kommunale hjelpe- og støttetjenestene for barn og familier (for eksempel helsestasjoner, barnehager, skoler, pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten) samt sentrale tjenesteledere målgruppe for opplæring og informasjon. Målsettingen med TIBIR er å forebygge og avhjelpe atferdsproblemer på et tidlig tidspunkt samt bidra til å utvikle barns positive og

prososiale atferd. Videre gir det ansatte og ledere som arbeider og har ansvar for barn en felles forståelse av hvordan atferdsproblemer oppstår og kan avhjelpes

SLT (Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak)

Moss kommune benytter også SLT-modellen for å samordne rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Ved hjelp av SLT-modellen kan kunnskap og ressurser koordineres effektivt mellom politiet og relevante kommunale enheter, samt næringsliv og frivillige organisasjoner. SLT-modellen er i Moss kommune en dynamisk trenivå-modell. Politirådet skal sørge for at handlingsplan for SLT er i tråd med kommunens handlingsplan og sentrale føringer fra staten. Koordineringsgruppen avsetter ressurser og passer på at handlingsplan følges. Utøvende nivå utfører "bestilling" fra styrende og koordinerende nivå, samt kommer med forslag til nye tiltak som SLT-koordinator tar med til vurdering i politiråd. SLT-koordinator er bindeleddet i SLT-modellen og sørger for informasjonsflyt på tvers av nivåer og faggrupper.

Nettverksmøter

Nettverksmøte er en metode som barnevernet i Moss har innført. Nettverksmetoden vektlegger involvering av barn/ungdom/foreldre, kunnskapsformidling mellom profesjonsgruppene og dialog og ansvarsfordeling mellom foreldre og fagpersoner, og et viktig mål med metoden er økt medvirkning for barn og foreldre. Selve nettverksmøtet er et møte mellom barnet/familien, familiens private nettverk og offentlige instanser, som barnevernstjenestens fasiliteter. Møtet har som mål å kartlegge situasjonen for barnet og familien, finne løsninger og skape felles mål for innsatsen. Implementering av nettverksmøter vil påvirke alle barnevernstjenestens samarbeidspartnere, for å bidra til bedre samarbeid om og med det enkelte barn og deres familie. Det er også et langsiktig mål om at metoden nettverksarbeid benyttes i flere tjenester.

6.2 Opplysningsplikt til barnevernet

Alle offentlig ansatte har plikt til å melde ifra til barnevernet, uten ugrunnet opphold:

- når det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt
- når et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd

PVK og barnevernet arrangerer opplæringskurs for barnehageansatte med formål om å styrke samhandling og samarbeid og å fremme forståelse mellom barnehagene og barnevernet i Moss. Innholdet er blant knyttet til taushetsplikt, avvergingsplikt, meldeplikt og svikt i omsorgen. Barnevernets mottaksavdeling jobber også utadrettet med opplysning og veiledning i forhold til opplysningsplikten og taushetsplikten og har i løpet av 2021/2022 gitt dette tilbudet til alle skolene i Moss og jobber med å gi dette til alle samarbeidspartnere.

7. Vurderinger

Moss kommune har et bredt tjenestetilbud med høy kvalitet, dedikerte medarbeidere og det er etablert gode strukturer for videre utvikling av samhandling. Samtidig har kommunesammenslåing, reorganisering av nytt kommunalområde og pandemi bidratt at det er ulikt hvor godt de ansatte i Moss kommune kjenner hvilke tilbud og tjenester kommunen har, og dermed aktivt informerer og følger opp familiers behov for slike tjenester. Dette griper også inn i kvaliteten på samhandlingen, da medarbeidere trenger delt kunnskap om hverandres roller, oppgaver og fag slik at en i gjensidig respekt fører en problemløsende dialog og skaper et åpenhet for å se nye løsninger sammen.

Kartleggingen som denne planen bygger på, vil være et godt utgangspunkt for å lage en enkel oversikt som ansatte kan bruke for å veilede og hjelpe familier som strever. Videre bør kommunen også se på hvordan denne informasjonen er tilgjengelig for innbyggerne og se på om det er en bedre måte å kommunisere kommunens tilbud på.

Oversikten over tjenestetilbudet i denne planen er også en del av innsiktsfasen i prosjekt oppvekstreform, og er med å danne grunnlag for videre utforskning av om det er mulige områder hvor en trenger å styrke innsatsen.

Samordning av tjenestetilbudet og samhandling mellom tjenestene, er svært viktig for å kunne forebygge på en god måte. Det gjøres et godt arbeid i å følge opp barn og familier med utfordringer i sitt daglige virke i dag, men alle har ikke inngående kompetanse rundt forebygging av atferdsvansker og omsorgssvikt. Det er viktig å sikre at barn og familier får god oppfølging uavhengig av hvor behovet blir oppdaget. Utviklingspotensialet ligger i å både videreutvikle strukturer for samarbeid og en samhandlingskultur preget av konstruktive forbindelser på tvers av fagperspektiv og organisatoriske grenser, som til sammen gir gode og sammenhengende løsninger for innbyggerne. Tydelige standarder, strukturer, og rutiner underbygger lik arbeidsutførelse og likeverdige tjenester. Samtidig trengs en styrking av myndiggjorte medarbeideres kunnskap om hverandre, rolleforståelse og gjensidig velvilje. Slik kan en fremme klare forventninger til en praksis hvor en «trækker i hverandres bed», noe som er nødvendig for å tette gap og sikre at vi jobber helhetlig.

De fleste barnevernsundersøkelser er knyttet til utfordringer i foreldrerollen eller foreldrenes egne utfordringer som voksne. Et av de viktigste grepene for å forebygge at barn blir utsatt for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker er å styrke og hjelpe foreldrene. Denne planen har kun sett på tjenester til barn eller til voksen i foreldrerollen, men vi ser at mange utfordringer i familier er knyttet til de voksnes egne problemer og det er derfor behov for å knytte oppfølgingen av sårbare voksne, tettere til forebygging for barn og unge.

Undersøkelser viser at lav sosioøkonomisk bakgrunn sammenfaller med barnevernstiltak. I Moss kommune er det store forskjeller i sosioøkonomiske forhold og disse er ujevnt fordelt i kommunen. Kommunen har nylig lagt frem en levekårskartlegging fordelt på geografiske levekårssoner som ser på befolkningssammensetning, utdanningsnivå, økonomi, sosiale og helsemessige forhold, boforhold og flyttemønster. Dette gir kommunen bedre informasjon om hvordan de sosioøkonomiske forholdene er fordelt og vil være et viktig grunnlag for prioriteringer og innsats videre.

Denne planen er utarbeidet som en del av prosjekt oppvekstreform. Prosjektet gjennomfører innsiktsarbeid og kartlegging som skal danne grunnlag for det videre arbeidet. Prosjektet vil se på nye tiltak og samhandlingsmåter, gjennom en egen arbeidsgruppe som skal jobbe med dette. Planen vil være et grunnlag i dette arbeidet og rulleres i tråd med konklusjonene i prosjektet.

8. Sentrale referanser

[Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet \(2013\) Forebyggende innsats for barn og unge](#)

[Folkehelseinstituttet \(2020\) Tiltak for barn og unge med atferdsvansker eller som begår kriminelle handlinger](#)

[Meld. St. 6 \(2019-2020\) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)

[Moss kommune \(2020\) Kommuneplanens samfunnsdel](#)

[Moss kommune \(2022\) Strategisk plan for kommunalområde kultur, oppvekst og aktivitet](#)

[NTNU \(2021\) Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet – sammenhenger, forståelser og ansvar](#)

Vedlegg 1 - Oversikt forebyggende tjenester/tilbud

Hva	Universell/selektiv/ indikativ forebygging	Hvem
Gravid og barsel		
Svangerskapsomsorg	Universell	Helsestasjon
Foreldreforberedende kurs	Universell	Helsestasjon
Ukentlige treff for gravide	Universell	Helsestasjon
Barselomsorg	Universell	Helsestasjon
Barselgrupper	Universell	Familieteam/ helsestasjon
Småbarn (0-5 år)		
Helsestasjonprogrammet 0-5 år	Universell/indikativ	Helsestasjon
Åpen barnehage	Universell	Familieteam
COS-P	Universell	Familieteam
PVK - Veiledningsteam	Selektiv	Enhet barnehage
Gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling - barnehage	Selektiv	Enhet barnehage
Spesialpedagogisk hjelp/undervisning	Indikativ	Enhet barnehage/PPT
PMTO-terapi	Indikativ	Familieteam
Barneskole (6-12 år)		
Skolehelsetjenesten	Universell/indikativ	Skolehelsetjenesten
Undervisning om vold i nære relasjoner	Universell	Krisesenteret
Redusert oppholdsbetaling og gratis SFO	Selektiv	Enhet skole
Spesialpedagogisk hjelp/undervisning	Indikativ	Enhet skole/PPT
PMTO-terapi	Indikativ	Familieteam
Ungdoms- og videregående skole (13-18 år)		
Skolehelsetjenesten	Universell	Skolehelsetjenesten
Undervisning om vold i nære relasjoner	Universell	Krisesenteret

«Utsett»	Universell	SLT/tverrfaglig
Helsestasjon for ungdom (HFU)	Universell	Helsestasjon
SKRÆTSJ	Selektiv	NAV
NAV-veiledere på videregående skoler	Selektiv	NAV
Elevlos	Indikativ	Enhet skole
Spesialpedagogisk hjelp/undervisning	Indikativ	Enhet skole
Ungdomsteam	Indikativ	Familieteam
Aldersuavhengig		
Foreldrekurs – introduksjonsprogrammet	Selektiv	Flyktningtjenesten
Helse- og omsorgstjenester	Indikativ	Helse og mestring
Hjelpetiltak etter lov om barnevernstjenester	Indikativ	Barnevernet
Miljøarbeider - flyktningtjenesten	Indikativ	Flyktningtjenesten
Krisesenter	Indikativ	Krisesenteret

Moss
kommune

Moss kommune, Rådhuset, Kirkegata 15,
Postboks 175, 1501 Moss.
Tlf. 69 24 80 00, post@moss.kommune.no